

פרטיכל מס' 29/ג

מישיבת ועדה הכספיים

ביום ב', שו' בשבט תשי"א-22.1.51

חברי הועדה:

נוכחים

היו"ר ד.צ. פנקס
י. אפרתי
י. בדר
א. בן-אליעזר
א.ס. גניחובסקי
ש. זיין
א. הרצפלד
פ. נפתלי
ב. רפטור

ט. אילון - מזכיר ועדה הכספיים
ש. ספיבק - מטעם האוצר

מזומנים:

שר האוצר א. קפלן
מר לוי אשכול
ד"ר יושפטל.

הישיבה נפתחה בשעה 10.30.

היו"ר ד.צ. פנקס: אני פותח את הישיבה.

לפני שנעבור לסדר-היום כפי שנקבע, ברצוני לפיט
מספר עניינים סידוריים. עלינו להרכיב כמה ועדות משנה. החוק לעידוד השקעות
הון הועבר לוועדה משנה משותפת שלנו ושל ועדת הכלכלה. אני מציע שאותה ועדה
אשר שיפלה בחוק בזמנו, תשפל בו גם עתה. אותו דבר אני מציע ביחס לחוק
נכסי הנפקדים. החוק בנוגע לטם-בוליים עובר לוועדה משותפת של ועדת
הכספיים וועדת החינוך; בעניינים הנוגעים למוסדות צדקה, תשתתף גם ועדת
השירותים הצבוריים. אני מציע שזו תהיה ועדה מצוטצמת, בת 9 חברים, כלומר
3 חברים מכל ועדה. כל הסיעות יכולות להיות מיוצגות ע"י הועדות השונות.

פ. נפתלי: בסיעה שלי, למשל, ישנם חילוקי דעות בענין זה.

היו"ר ד.צ. פנקס: אני מציע שמהועדה שלנו יכנסו האנשים הרוצים להגן
על אוצר המדינה.

ב. רפטור: מה דינו של אדם הרוצה בהזדמנות זו להציע שנויים
בדרגות?

היו"ר ד.צ. פנקס:
כל חבר כנסת יכול לפנות לוועדה ולבקש לדון על הצעותיו בענין מסוים, ואם זה בגבול הנידון, הוא יכול לבקש הסתייגות ועפ"י רוב יקבל אותה.

י. ברר:
אני חושב שאין תפקיד המיזגים את הוועדה לפגוע ביחסי הדעות אשר נתגלו בענין זה בכנסת. כולנו בוועדת הכספים פגיניט על האוצר. לכן, אני חושב שלא תהיה הפעם אפשרות להסכים לוועדה של 9 איש. אני מציע ועדה בת 15 איש.

ס י כ ו ם :
הוחלט על ועדה בת 15 איש. החברים אשר ייצגו את ועדת הכספים יהיו: בן-אליעזר; פ. נפתלי; ב. רפטור; י. רוקח; ד.צ. פנקס.

היו"ר ד.צ. פנקס:
בהתאם לפה שטרכתם בינינו, אני מבקש את החברים שיש להם הצעות בענין שאזן התשלומים בכתב. אני רוצה בשבוע הבא להביא את הענין ויבוא ללא תשלום, להגישן לי וזה לסיכום בישיבת הוועדה.

א. הרצפלד:
בנוגע לשאלת הארנונה, אני מציע שנשכח כעת את הדברים שנשמעו בוועדת המשנה, בכדי לאשר או לא לאשר אותם. לי, למשל, ישנן ספקות בשאלה זו.

היו"ר ד.צ. פנקס:
עדיין לא קבלתי את הנוסח הסופי של חוק הארנונה. ברגע שאקבלו (הבטיחו לפסור לי אותו עוד היום) אביא אותו בחזרה לוועדה, כי התעוררו שאלות נוספות פלבד השאלה שנשארה פתוחה.

אנו עובדים לסדר-היום, לענין שלמענו הזמנו את נציגי הנהלת הסוכנות היהודית, מר לוי אשכול וד"ר יוספסל.

שר האוצר הביא לפני הוועדה הצעה לאשר ערבות של מיליון ל"י להלוואה שהסוכנות היהודית תקבל מאפ"ק, לשם הקמת מעברות נוספות. ערבות כזו יכולה להתאשר בוועדת הכספים, רק אם תתקבל פה אחד על דעת כל חברי הוועדה המשתתפים בישיבה, כי המדינה כבר עברה את הגבול של 10% לערבויות מסכום התקציב הרגיל של המדינה לשנה הנוכחית.

במשך השנה אישרנו לסוכנות היהודית עד עכשיו 8 מיליון ל"י. ההחלטה על שני מיליון וחצי ל"י לוותה בהחלטה שלנו שהממשלה תקדיש מיליון ל"י להתקנת מעברות. נוסף לזה רצפה הסוכנות היהודית לקבל עוד מיליון ל"י בלי ערבות הממשלה. התברר שהבנק אינו מוכן לתת הלוואה זו בלי ערבות הממשלה. על יסוד זה אנו נדרשנו לתת את הערבות.

בישיבה הקודמת התעוררו מטעם כמה חברים שאלות, אשר בלי לקבל עליהן תשובה, לא יוכלו חברים אלה להצטרף לאישור הערבות הנו. כדי לאפשר להם לקבל את התשובות על שאלותיהם, בקשנו את נציגי הסוכנות היהודית להשתתף בישיבה של היום.

א.פ. גניחובסקי:
ברצוני לומר מלים מספר לד"ר פורדר, הקובל על הצורה בה מביאים את העניינים האלה לדיון. אינני יכול לקבל דברים אלה בשקט, היות והם נוגעים לי מאד, ומשום כך על תתמהו אם תשמעו התרגשות גדולה מצדנו בענין זה.

כולכם יודעים כי הקבוצה שלנו נתנה תמיד להחזיק את הדחיפה לעצום את העיניים בנוגע לנתינת ערבויות לסוכנות היהודית. אבל לצערי הרב, הפעם לא נוכל לעשות זאת לאור הדברים ההולכים ונעשים ע"י הסוכנות היהודית בשטח זה.

אעמוד על מספר נקודות. קמו בארץ מעברות

שהרוב הגדול של הדריים בהן הם יהודים דתיים, אבל הסוכנות היהודית הרכיבה עליהם ראשים ואלופים, ברוב המקומות אלה הם יהודים בלתי דתיים, ולא רק זאת אלא ברובם הם אנטי-דתיים. אני מוכן להוכיח זאת, לא על פי מה שקראתי, אלא על פי מה שמעתי וראיתי מאנשים אלה. אני שואל: לשם מה עושה הסוכנות היהודית דברים אלה? מדוע המדריך במעברות צריך תמיד להטיל פחד על האנשים, שהם לא יוכלו לזוז ימינה או שמאלה מפחדו? מדוע הפחד הזה שהסוכנות היהודית פשרה בין היהודים התמימים האלה?

אני שמעתי ספיו של חבר הנהלת הסוכנות, כי חילקו את הפעברות לפי מפתח מפלגתי: 7 מעברות הן רכוש מפא"י, 5 מעברות רכוש מפ"ם, 2 מעברות רכוש העובד הציוני ו-2 מעברות רכוש הפועל המזרחי. אני הייתי רואה זאת כדבר דע מיסודו, גם אילו היה הפועל המזרחי מקבל יותר מעברות לרשותו: על עמי ידו גורל ואת ארצי חילקו. אותם היהודים שמעולם לא פשו שמעו דבר על מפלגות, באיזו רשות חילקו אותם למפלגות?

הייתי יכול לדבר עוד ועוד על הפרשה הזו של המדריכים, אבל אני עובר עליהם

אני קובע שבמעברת בני-ברק, בה בקרתי בשבת, פוחדים האנשים לדרוש בית-כנסת, כי אינם יודעים מה תהיה התגובה. וודאי שמעתם על אותו המנהל אשר הרים ידו על ראש העיר כשבא לבקר במעברה זו. אנו בבני-ברק משתדלים להסיר את הפחד הנסוע בלב יושבי המעברות, אבל הפחד מתגבר. ויכול אני לספר לכם, כי המדריך הזה אמר אח"כ לראש העיר: אני אאבד את משרתי, על מנת זה שולחתי.

בקרתי בשבת במעברת טבריה, בה יושבים כ-4000 נפש. יש במחנה הזה כבר פחונים, אבל לבית כנסת הגון ספח הם לא זכו עדיין; בית הכנסת נמצא עדיין באוהל קרוע מאד. בקשתי שישלחו לי צילום של אוהל זה, ואני מוכן להראותו לכם. אנשים אלה צועקים: תנו לנו מקום להתפלל בו. האייתי רוצה שכולכם תראו את האהל הקרוע הזה. מאות יהודים עומדים בו צפופים, בנוץ, הגשם נכנס, והם ממשיכים להתפלל. הרי החלטנו על 12% לבנינים צבוריים בכל מקום; האם נשכחה החלטה זו? אולם ישנו דבר נוסף, מבין 4000 האנשים הדתיים האלה, 700 כבר אינם באים להתפלל ומתחילים לחשוב שאין צורך בכלל לעשות זאת. לתימנים במקום זה אין אפילו אוהל להתפלל בו; ישנו תימני זקן אחד שיש לו פחון; הוא מוציא את המיטות, מכניס את ספר התורה והתימנים מתכנסים בפחון שלו ומתפללים; אלה שאינם יכולים להיכנס, מפסיקים לבוא ולהתפלל. ועוד דבר המעורר זוועה: שמעתי על בחור צעיר שבא ואמר לאביו: אתה מוכרח לצאת את ה"פועל המזרחי", אחרת אני אאבד את משרתי". שמעתי גם על יהודים מרוקנים רבים שנששו את ההסתדרות של הפועלים הדתיים ועברו להסתדרות הכללית. אין לי כלום נגד זה שאדם יעשה דבר כזה מתוך רצונו, אבל לא מתוך כפייה.

מדוע עשיתם את הדבר הזה? מדוע חילקתם את העם עפ"י מפתח מפלגתי? מדוע לא היה בקרבכם הרגש האנושי, ומדוע לא ידעתם שבמעברה בה נמצאים אנשים דתיים מוכרחים גם המנהלים להיות דתיים, או לפחות אנשים שיבואו אתם להתפלל, ולא ירחיקו מהם את הרצון להתפלל?

אני יכול להביא בתור דוגמה נוספת את הענין של הכולגרים. מי נתן לכם את הרשות להשתלט עליהם?

אני רוצה לוסחלשר האוצר, או יותר נכון למר אליעזר קפלן, כי ישנה בזה סכנה גדולה למדינה. אנשים אלה, או שיהיו דתיים, או שיהיו קומוניסטיים, אף פעם לא תוכלו להשוות את חיי האנשים האלה לחיי אלה הנמצאים בארץ ומושרשים בה מזה שנים. כיצד תוכלו להחזיק את הציונות שלהם? רק אם תתנו להם אידיאל אליו ישאפו - אידיאל של שבת, של תורה, של בית הכנסת. אם אתם מוחקים דברים אלה, אתם עושים טעות גדולה מאד. הם יראו בכם בורגנים, ויתקוממו.

הסוכנות היהודית חטאה חטא לא יכופר, ועליה לסיים את הפרשה הזו. אני אינני רוצה מפתח, אבל אני רוצה שבכל מעברה שיושניה הם דתיים, יהיו מנהלים דתיים ומדריכים דתיים, שיבינו את האנשים ויעודדו אותם.

הוחלט בכנסת על 12% של צריפים פונקציונריים בכל מקום. מיהו זה שכוחו גדול מכוחה של הכנסת ומבטל את החלטותיה? מה עם הועדה הבינ-משרדית ששר האוצר הודיע עליה בכנסת?

זהו ענין רציני ממדרגה ראשונה, ועלי לומר כי כל מה שעשיתם הוא ההיפך ממה שמחייב השם, הנהלה ציונית.

8. בן-אליעזר:
גם אני בקשתי את האפשרות להביע דעתי בשאלה זו בנוכחות חברי הנהלת הסוכנות, ואני רוצה לומר שאין מטרתי היום לבקר את הסוכנות היהודית, על כל פנים לא מעל במה זו, אם כי ישנם דברים רבים שיש לי עליהם מה לומר. אבל ישנן שתי שאלות עקרוניות, ועקרוניות נשבילי בתור אזרח ובודאי גם בתור מייצג אזרחים.

השאלה הראשונה היא: היחסים בין המדינה והסוכנות היהודית; השאלה השנייה: היחסים בין הסוכנות היהודית לבין אזרחי המדינה. אם כי אני רואה את השאלה הראשונה כרחופה ועקרונית, מצאנו תמיד את הדרך לנתינת ערבות לסוכנות היהודית בכל פעם שעלתה שאלה זו לפנינו, ולא רצינו להפריע; וזאת, סתוך שתי סיבות: חשבנו שענין זה איננו צריך להפריע להתפתחות מעשית של חיי יום יום, בקשר עם העלייה והקליטה; סיבה שנייה: שר האוצר, מדי פעם בכואו לדבר על ערבות, היה מבטיח שהשאלה הזאת עומדת לדיון והדיון ימצא את פתרוננו.

אנו בדעה שהכפילות הקיימת במדינה - מסלול בישראל - היא שיטה רעה, גרועה, מתקנסמת לא במוסדות בלבד, אלא בצרכי העם, בכיוון זה או אחר. אנו יודעים שלסוכנות היהודית היום ישנם כל מיני תפקידים, אולם אנו חושבים שהגיע הזמן שחלוקת התפקידים וצורת היחסים תהיה ברורה, כי לא יתכן להמשיך בצורה זו, כי דבר זה עולה לנו בהרבה דברים: אי-סדרים בארץ, אי-סדרים בחו"ל, ולא פעם ישנה התנגשות בין קו עבודה שהסוכנות קובעת לבין קו עבודה שהממשלה קובעת כלפי יהדות העולם, בקשר עם המגביות, או כל מיני פעולות אחרות.

יש לי הרושם כי אצל כולם קיים הרצון הטוב למצוא פתרון לשאלה זו, ואולי זו שאלה של זמן, וגם הפעם הייתי אומר: אני מוכן לדחות את הדבר עד שיווצרו התנאים המתאימים; אולם, ישנה סיבה אחרת ומסיבה זו איני מוכן להצביע בעד הערבות, וזוהי שאלת היחסים בין הסוכנות היהודית לבין אזרחי הארץ. כשאני אומר, אזרחי הארץ, אני כולל בתוכם כל אדם אשר נגע ברגליו על קרקע המולדת, או אפילו זה שרוצה לעלות לארץ; אני כולל בזה את כל יושבי המחנות, המעברות וכסובן את האזרחים הוותיקים.

בשאלה זו אינני מוכן לוותר. אסתמך על דוגמה אחת שניתנה פה ע"י מר גניחובסקי - חלוקת המעברות לפי מפתח מפלגתי. בפרינציפ הרי זהו ממש אסון, בעיקר שאנו מתקרבים יותר ויותר לדעה של חינוך אחיד ושל הכרח ביצירת עם אחיד, והנה, דוקא בחומר הגלמי הזה אנו משתדלים להחדיר את המפלגות מתחילת בואם לארץ.

אבל אם כבר קיים עקרון כזה, מי עשה את החלוקה הזו? מי קובע מי רשאי לעמוד בקשר עם המעברות ומי אינו רשאי? באיזו זכות יכול מישהו לקבוע שתנועת החירות, שקבלה לכנסת כך וכך קולות ומהווה כוח כזה וכזה בארץ, וגם בסובן מה שאתם קוראים, מעשי היא הראתה נכונות להשתתף בצורה זו או אחרת בפעל הכללי שמתקיים בארץ, אינה רשאית לבוא בקשר עם המעברות?

באיזו רשות מסוגל מישהו לחזור לשיטה שהיתה קיימת לפני קום המדינה - שיטת הסרטיפיקטים? מי קובע פי ליהודי זה הזכות לעלות לארץ, להטנות מכספי העם, וליהודי אחר אין הזכות הזו. איננו מוכנים לסבול את היחס הזה של המוסד הרואה עצמו כמוסד העליון במדינה אל האזרחים במדינה זו.

לי יש הרושם כי היחס הזה בא כתוצאה מהתנהגותנו, שהיתה מאד רחוקה מאופוזיציה בשאלה זו, רחוקה מאד מרצון למתוח בקורת ובודאי רחוקה מאד מרצון להפריע או למנוע התפתחות זו או אחרת. הפרט הזה ודאי לא מגיע לתנפצתנו ואינו מגיע לשום אזרח בארץ; לכל אזרח יש אותן הזכויות.

יחד עם כל הדברים שהזכרתי, איננו רוצים לפגוע בצרכי העולים עצמם ובודאי יציע חברי, ד"ר בדר, הצעה מעשית, גם על מקורות וגם על סכומים, שהגיע הזמן כי המוסדות או המשרדים המארגנים יטפלו בהם.

אני רוצה לומר דבר נוסף לכ"כ הנהלת הסוכנות היהודית: מאז קום המדינה, התנועה שלנו היתה כמעט היחידה שבארה"ב (ואנו מחשיבים את הארץ הזו באופן מיוחד כמקור ממנו אנו שואבים ובודאי נשאב גם להבא את כל הנתונים הדרושים להקמת המדינה) לא עשתה כל פעולה אשר יכולה היתה לפגוע בצורה זו או אחרת בסגבית זו או אחרת, אם כי היו לנו טענות לכל המגביות, שיטותיהן וכו'.

אני מביע ברגע זה את דעתי האישית ואומר, שזו היתה טעות גסה מאד מצד תנועתנו. את העובדה שאנו יכולים לעבוד בארה"ב הוכחנו במשך שנים. אני חוזר ואומר שאין לנו כל רצון לעשות זאת, אבל אם הסוכנות היהודית מעונינת ליצור בארץ הזו אזרחים ממדרגה ראשונה, שניה ושלישית, אנו לא נסכים לכך, ולא ניתן לדבר להתפתח.

גם עכשיו אין לנו רצון לשחק בענין זה אופוזיציה, אני מודה בכך, משום שאנו רואים את העניינים האלה כעניינים מעשיים מאד, ואנו יודעים מה קצר הוא הזמן. אנו יודעים שעזרת יהודי אמריקה היא כה חיונית לנו וכה חשובה, שאיננו רוצים להפריע בכיוון זה, אבל באם תמשיכו בשיטה הידועה של חלוקת סרטיפיקטים, אינני יודע מה נעשה אז.

סהסיבות שהזכרתי, אני חושב שאנו נהיה נאלצים הפעם להצביע נגד הערבות הזו. שמעתי שטר אשכול ישמח אפילו אם נעשה זאת - אני שמח שיכול אני לשמח אותו. הדבר היחיד אותו אנו רוצים להשיג מהענין הזה הוא אותו הלחץ שכל השאלה הזו תובא לכנסת ונדון בה בצורה הנאותה והמתאימה.

ג. רפטור:

אני מוכרח להגיד כי אני מתפלא מאד על הוכוח הזה, אבל אני יכול להבין שהוא מתנהל במקומות אחרים ומגיע גם הנה. אני חושב שאם גניחובסקי ובן-אליעזר רוצים לעשות את חשבון המדיניות עם הממשלה, אינם צריכים לעשות זאת כאן, כשאנו מדברים על המחנות והמעברות.

אם הוכוח הוא עם שר האוצר, יש להביא את הדבר למליאת הכנסת. אני חושב לפשע ציוני את העובדה שמנסים לעכב את המיליון ל"י האלה למעברות. אני סבור שמוטב להביא את כל העניין לכנסת והכנסת תחליט לתת את הערבות ולא להמשיך את המצב הזה, שהוא חרפה לכולנו ונזק לעליה ולקליטה. אינני מבין איך יש ביכלתנו בכלל לשאת את הדבר הזה.

אני אינני רוצה לעשות כאן חשבונות עם מישהו; אינני יודע מאיפה לקח גניחובסקי את המעברות של מפא"י, מפ"ס וכו'; אני הייתי מסכים שתהיה פעם אחת ועדה שתברר את הדבר הזה, ושלא יהיה בארץ שלטון של ימי הביניים, שגניחובסקי חושב שהוא אינו קיים, - אני חושב שהוא קיים.

אני מציע לקבל היום החלטה של רוב ועדת הכספים, המאשרת את הערבות. אם דבר זה איננו מקובל לפי החוק, אני מציע לבעביר את השאלה זו היום למליאת הכנסת ולקבל החלטה. אי אפשר יותר לשאת את המצב הזה, שהמעברות תסבולנה כה קשה מפני עניינים אחרים.

ד. בדר:

אני רציתי להציע שנדון היום על היחסים בין הממשלה לבין הסוכנות, בנוגע לערבויות וכד', ואינני סאמין שדיון כזה במשך יום-יומיים יפריע למשהו; אבל סכיון שחברים רוצים כי הדבר יעבור למליאה, הרי אתם יודעים שאנו תמיד המכנו בצורת דיון כזו, לסרות שפעמים רבות הסכמנו לדיון פנימי בוועדה; דבר זה הוא בשבילנו מחוץ לאינטרס האופוזיציה ולמעלה ממנו, זהו האינטרס של הכלל; אנו מסכימים לדיון בכנסת, לא רק החלטות, אלא גם דיון כללי.

הצורה שנתקבלה בחוק בנוגע לערבויות היתה מועילה והביאה תועלת רבה, והלואי שהיינו יכולים לסדר ערבויות אלה גם לעתיד בועדה, כי אני מבין מהו המצב עכשיו בארץ. אני חשבת כי הודות למצב הקיים בארץ לא בריא שנדבר מעל בכת הכנסת על עוד תקציב אחד שהצבור אינו יודע אותו והוא, תקציב הערבויות לסוכנות היהודית, הבנוי על שטרי מקרקעים נוספים. בדרך כלל לא סופר ולא דובר על תקציב זה עד עתה בגלוי.

שר האוצר בא לפני הועדה מספר פעמים והציע לנו להסכים לערבות, ואף פעם לא קרה שנקשתו זו לא לוותה בהבטחה נוספת, שיהיה דיון בנוגע לכל השיטה, בנוגע לסידור היחסים ולחלוקת התפקידים. אני מרשה לעצמי להזכיר, כי בפעם הראשונה שדנו על ענין זה, בהיקף רחב יותר, היה זה באוקטובר 49, אמר לנו שר האוצר שבפברואר 1950 יתקיים מושב הועדה הפועל הציוני ואח"כ תוחלט החלטה בנוגע ליחסים אלה. מאז דנו על שאלה זו 6 פעמים ובכל פעם חזרה ההבטחה.

אני חייב לציין, כי בכל עבודות הסוכנות היהודית קיים הדבר שנקרא "מפתח". הוא קיים ודאי גם בעבודות הממשלה, אך ההבדל הוא בזה שהממשלה מתביישת בזה ואומרת שאין זה נכון, והסוכנות אינה מתביישת בזה - שם קיים מפתח. אני תמיד מכבד יושר וגילוי לב, אבל אינני יכול להסכים אתו במקרה זה.

מחוץ לזה, קיימת הבעיה הדתית והיא מאד קרובה ללבי באופן אישי. אני אומר לכם, כי כפיה דתית וכפיה אנטי-דתית, שתיהן גרועות מאד. אני מוכן להילחם יחד עם רפטור נגד זה שימשכו איש בכוח לבית הכנסת, אבל אני מוכן להילחם גם נגד זה שבתי הכנסת יהיו סגורים בפני מי שרוצה להתפלל. דרוש דיון מקיף בענין זה; אני מבין שהוא לא יתקיים היום.

הסיעה שלנו דנה על דבר זה ועיכרה הצעה. כרצוני להציע את ההצעה הזו כאן:

הועדה ממליצה על הקצבת 2 מיליון ל"י על חשבון תקציב הפיתוח 1951/52 לרשות משרד הסעד, למען הקמת מעברות ולמען טיפול בהן בשיתוף פעולה עם משרד העבודה.

בנוגע לצד החוקי של ההצעה, כשראינו בחדשים האחרונים של השנה שהאוצר אינו יכול כבר להשתמש בחלק מתקציב הפיתוח לשם המטרות המקוריות, הסכמנו לתת כספים אלה למטרות דחופות יותר ובתקציב החדש תיאמנו את הענין. אני חושב כי הרבה יותר מתאים להשתמש במקרה זה בכספי תקציב הפיתוח, כי לדעתי, בנית מעברות הרבה יותר מתאימה לתקציב פיתוח, מאשר טיפול במחוסרי עבודה. אם נתקבל הצעה, נוכל לתת לצרכי מעברות 2 מיליון ל"י. בעית הסוכנות היהודית בכללה תבוא לדיון בכנסת, ואנו נשמח על כך ונחמוך בכל הדרישות הצודקות של הצודדים.

היו"ר ד.צ. פנקס: אני רוצה לסכם את הדיון ע"י כך שעכשיו נשמע את התשובות, ואם יהיה אח"כ צורך ידברו כל הרשומים.

לוי אשכול: אני נמצא במבוכה, כי אינני יודע על איזה שאלות שהוצגו בפורום זה אני חייב לענות וצריך לענות. חלק מכריע מההאשמות שנשמעו פה שיך לאופן עבודתה וחייה והנהלתה של ההנהלה הציונית. ישנה הנהלה ציונית, ישנו ועד פועל ציוני וישנו קונגרס ציוני, ושם נהיה חייבים כולנו לתת דו"ח, אולם לא כאן. ונביחוד שאלה הן שאלות שכל אחד יודע גם לענות עליהן. אני חושב שצ"ד יוספסל וגם אני מוכנים להציע בכל מקום שעובדים, מטפלים, מדריכים ועסקנים יעברו רק דרך לשכות העבודה ושם דבר אחר אינו קיים - אבל אז צריך דבר זה להיות מובא פעם לדיון וצריך להחליט עליו.

דבר ידוע הוא כי אם מישהו מאתנו מזדמן למושב חדש, מחנה או מעבר, הוא שומע רק רע, כי באמת החיים במעברה אינם תענוג רב, והאדם הנשאל יודע עפ"י רוב גם אם מי הוא מדבר, ולפי זה סנוון את דבריו. אני אחראי ש-90% מדבריו של בניחובסקי, למשל, לא היו נכונים.

אשר לקו, במידה שאני יודע אותו, גם בהתישנות וגם במעברות, דבר ראשון הוא בנית הבניינים הצבוריים. המיבנים האלה הולכים ומוקמים. אני מודיע שאין מקום בו לא יהיו או ישנם הצרכים האלה. אני הרשיתי לעצמי לפסוק הלכה שמקוה קודם אפילו לבית-כנסת, ובמידת האפשר הולכים ומוקמים מיבנים אלה בכל מקום.

ישנם אנשים רבים העובדים במחנות ובמעברות, ואני מעיד שהם מוסרים את חייהם על העבודה הזו. אני מעיד על עצמי שאינני דתי, אבל יש לי שפה משותפת עד לעוסק הנשמה עם כל היהודים התימנים, המרוקנים והטהרנים. אם כן, מה שאמר בניחובסקי על חוסר שפה משותפת, לא שייך הנה. אני בטוח שגם בניחובסקי אילו היה סתכן ישוב או מעברה לא היה מתחיל בבנית בית-כנסת; ואני חייב לומר, כי לא נורא אם היהודים באיזו מעברה שהיא מתפללים עדיין באהל; יהודים התפללו 40 שנה באהל מועד ולא קרה להם דבר.

אני אמרתי לד"ר בדר בשיחה פרטית, כי כגזבר, אשמח מאד אם תחליטו בשלילה, אולם ההחלטה בידכם. אני חושב שתוך ימים מספר תהיה לנו הזדמנות להגיש חוסר מעובר לשר האוצר ואז יוכל להיות הנירור אותם דורשים.

אנו, אנשי הסוכנות היהודית, קגענו היום למצב, שאנו יכולים לספל בהעברת עולים וקבלתם בארץ, הכנסת האזרחים הראשונה - ואת זאת נעשה, היות והגענו בינתיים גם לחיסול המחנות. היום ישנם במחנות 32 אלף איש, ומספרם הולך ופוחת מדי שבוע בשבוע. רבע מהמספר הזה הם מקרי מלבן; רבע שני נמצא בין מקרי מלבן לבין אפשרות של סידור (זה תלוי במקומות השכון ובמהירותו) והמחצית השניה תעבור בקרוב מן המחנות. בכך תלוי הדבר שלא יהיה יותר מחנות בארץ; כלומר, יש צורך שיהיה שכון קבע וטוב, ואפשרי גם שכון לא קבוע ולא טוב - הדבר הוא בידכם. אני אמרתי כי אשמח להביא לכם היום את המפתח של מחנה בית-ליד.

אני מעוניין לקבל הלואות עם ערבויות. אני בטוח שבמידה שלסוכנות היהודית יהיו אמצעים, כל הערבויות ישולמו. לבית הזה יש תמיד יחס טוב ורציני לקופת הממשלה. אנו מוכנים לעסוק רק בהעברת היהודים ובשער העליה, וישאר לנו אפילו כסף להתישנות. במחנות יושבים אנשים הנמצאים בארץ למעלה מ-14 חודש, והם כבר אזרחים - בנקשה! - קחו את האזרחים האלה, תטפלו בהם, עשו כיכלתכם!

אני אמרתי לד"ר בדר מה שאמרתי, אבל אם דבר זה יהיה, תצטרכו אתם לקחת את המעברות ואת השכונות על עצמכם. אם אין אפשרות לתת לעולים החדשים בתים טובים, יהיה אלה צריפים, פחונים, או בלוקונים, אבל אני מייץ שלא יהיו אלה אהלים.

ענינכם הוא, ואתם תחליטו היום אם לתת את הערבות על מיליון ל"י. אם תחליטו בשלילה, או תחליטו איזו החלטה אחרת שהיא, המפתח של המחנות עובר באופן אוטומטי לידכם ואנו נטפל רק בקבלת העולים החדשים בבואם לארץ, במשך 4-6 שבועות.

ד"ר יוספטל: אני רוצה להעיר כמה הערות לצד העובדות. ברור שבנקודים פחות או יותר מקריים אי אפשר לקבל את התמונה הנכונה, מה מתרחש במעברות. לא אגיד שאנו מספקים את כל הצרכים, אבל התמונה שניתנה כאן ע"י בניחובסקי אינה נכונה.

במעברות פועלים ארבעה מוסדות: משרד הסעד, הסוכנות היהודית, לשכת העבודה ומשרד הפנים או ב"כ של המועצה המקומית שאליה מצטרפת המעברה. ארבעת המוסדות האלה פועלים בכל מעברה. אינני מדבר כעת על הצבא, הפועל בכמה מעברות.

כאשר הקמנו מעברות, ניתנו 7% לצריפים פונקציונליים.

זה כולל גני ילדים, בתי תינוקות, מרפאות, חדר ללשכת הסעד וכו'. אם המעברה היתה מורכבת רק מעדה אחת, אפשר היה לפתור את שאלת בתי הכנסת ע"י בנית בית כנסת אחד; אנו עומדים בקשר עם משרד הדתות במשך יום ביומו; יש לנו מפקח דתי מטעם משרד הדתות - הרב גוטליב. הוא מסונה גם על סקוואות וגם על בתי-כנסת. לא היה אף פעם ויכוח עם משרד הדתות בעניינים אלה. אולם, המצב הוא קשה ביותר כאשר המדובר הוא על 4 ולפעמים אפילו על 6 בתי-כנסת במעברה אחת, בגלל העדות השונות. אנו עושים את כל הדברים האלה, אבל כמו שלא כל הבניינים במעברות הוקמו, כן לא הוקמו או לא הושלמו גם הבניינים הצבוריים. על ענין זה לא היו חילוקי דעות, ואני מתפלא שהוא הובא לכאן, ביחוד בצורה בה הובא. אינני אומר שבכל המעברות ישנם בתי-כנסת, אינני אומר אפילו שבכל המעברות יהיו בעוד הודש בתי-כנסת, אבל הם יהיו קיימים בעוד חדשיים מסוימים, ואינני מבין מדוע יש לדבר על דברים אלה במרירות כה גדולה.

שאלה עדינה יותר היא השאלה, אם אדם שאיננו דתי יכול להיות פקיד הסוכנות במעברה. עליכם להבין שבכל מקום ישנה תערובת של אנשים, ותמיד תפגשו מישהו שיהיה מעוניין להסביר לכם שאדם זה או אחר פנצל את עמדתו לרעה. כמו שאנשים דתיים מסונים על אנשים בלתי דתיים במקומות רבים, כן קיים גם ההיפך. אם ישאלו אותי כמה סבין 15 משפחות הן דתיות וכמה אינן דתיות, לא אוכל לענות וגם אתם לא תוכלו לענות; אי אפשר לבדוק ולמדוד דבר זה. דוקא במחוז הגליל, עליו דיבר גניחובסקי, המפקח על כל המעברות הוא איש דתי. עדיין לא שמענו ממנו כל טענות על חוסר עזרה או פעולה מצדנו בשטח זה.

אני דורש משר גניחובסקי שיביא הוכחה בנוגע לדבריו על הבחור הצעיר שהכריח את אביו לצאת מן הפועל המזרחי, פן יאבד את משרתו. אי אפשר לומר דברים כאלה מבלי להביא הוכחות. אינני אומר, שמן הנסנע כי דבר מסין זה יקרה, אבל אי אפשר להביא זאת בתור עובדה. אני אף פעם לא טענתי, שאיש דתי אינו יכול להיות מסונה על אנשים בלתי דתיים וההפך. לסוכנות היהודית במעברות אין כל פרינציפ כזה, יש לה פונקציות פאר מוגבלות, טכניות. אנו מקימים את המעברה, פחלקים את החדרים, קובעים שכר דירה ומישהו האחראי לנקיון. יותר איננו עושים במעברות אלה, וזה - לפי הסכם שהסוכנות היהודית עשתה עם משרד הפנים.

לכן, לא היו התקפותיו של גניחובסקי מוצדקות. אני מוכן שתבחר ועדה איזו שהיא אשר תחקור את הדבר ותקרב את חברי ועדת הכספים לאמת.

היו"ר ד.צ. פסקס: אני מבקש משר & האוצר תגובה על ההצעה שהגיש ד"ר בדר. אם אין הסכמה לערבות, אפשר להביא את הענין לכנסת, אולם אז הוא צריך לנוא בצורת חוק ולא בצורת החלטה, וזה מחייב קריאה ראשונה ושניה. אם האוצר רוצה ללכת בדרך זו, לי אין התנגדות. הדרך השניה שמציע ד"ר בדר, אפשרית בשני תנאים: אם ישנם בתקציב הפיתוח סכומים שאפשר להעבירם מסעיף משנה לסעיף משנה על פי הצעת הממשלה, יש לוועדת הכספים סמכות לעשות זאת. בנוגע לשנה זו, לפי חוק תקציב הפיתוח, אפשר להשתמש בכספים אלה לא רק עד 31 במרץ שנה זו, אלא תוך 6 חדשים נוספים.

שר האוצר א. ספלון: ד"ר בדר צריך להראות מאיזה סעיפים לקחת את הסכומים. בעבר קבלנו פה אחד, שמאותם הסעיפים שעליהם יחליטו נחסיך את הסכומים הדרושים. אילו הצעת בדר היתה אפשרית, היינו צריכים להתחייב על עוד שני מליון ל"י לשנה הבאה, וזאת היתה צריכה לעשות ועדת הכספים.

אם מדובר על הקמת מעברות, אין המדובר על שמירה על יחסים. אנו צריכים לדעת זאת. אני מעמיד את הועדה במצב קשה מאד, כי את חלק הארי צריכים ליצור מהתקציב הרגיל. אני חושב, שאנו נעשה צחוק מעצמנו אם נתאים את כל הטיפול במעברות לתקציב הפיתוח.

כמוכן שאפשר לעשות זאת גם מהתקציב הרגיל. אז אפשר לדון אם משרד הסעד הוא המתאים לעשות זאת, או משרד אחר. & אבל אי אפשר לעשות זאת בצורה אותה הציע ד"ר בדר. אינני רואה אפשרות לתמוך בהצעתו.

מסיבות אלה, אם הועדה אינה רואה דרך לאשר את הערבות, ישנה רק דרך אחת - להעביר את הדבר לכנסת, כדי שהיא תקבל החלטה. אינני יודע מהו הצד הפרוצדורלי, אבל אינני יודע אם זה מחייב הצעת חוק.

היו"ר ד.צ. פנקס:

אני רוצה כדברי אלה לפנות לד"ר בדר. אני חושב שדברי שר האוצר, שאין כרבע מקום בתקציב הפיתוח למצוא את הסכומים הנדרשים, הם מוסברים מאליהם. אם אתה רוצה לעזור למדינה, האם אתה מוכן להיות "אכסנט" בהצבעה על ענין זה? אני מפנה את שאלתי זו גם לשאר אלה שאינם יכולים להצביע בעד הערבות הזו.

אני מוכן לקשור את ההצבעה - וזאת אעשה וראי בשם כולם - בשתי הצעות לואי, שיש בהן תשובה על השאלות שהתעוררו כאן: אחת אל הסוכנות היהודית, שתעביר לוועדת הכספים ד"ח, כמה צריפים פונקציונליים הוקמו, כדי שנדע פעם את המצב העובדתי לאמיתו. ההצעה השנייה, להשיל על הממשלה סמך הפנים, שהוא אחראי לסידורים המוניציפאליים בכל המדינה, יתקין סידורים בקשר לדברים הצבוריים במעבדות. דבר זה יוכל להיעשות ע"י ג"כ של הממשלה או ע"י ועד מסוים בכל מקום.

אני שוב מבקש את החברים שמוכנים להצביע בעד הערבות-לעשות זאת, ואת אלה שאינם יכולים להצביע בעד הערבות - לא להפריע להצבעה ע"י כך שלא ישתתפו באותו רגע בישיבה.

מ. סנה:

אני מציע להפסיק את הווכוח. אם ד"ר בדר אינו מותר על הצעתו, נצביע עליה. אני מניח כי לאחר שתידחה הצעתו, הוא יצביע בעד הערבות, ואז ההחלטה תתקבל פה אחד, כי אין לו דרך אחרת לעזור למעבדות. אם לא יצביע בעד, תהיה החלטת רוב והחלטת מיעוט, והדבר יובא בצורה זו לכנסת. לדעתי, אין כל צורך בחוק.

י. בדר:

אני מציע שהצבעה תעשה מחר בבקר. אני אומר מראש שלא אדרוש וכוונתי מחדש.

נתקבלה בקשתו של ד"ר בדר.

הישיבה ננעלה בשעה 13.00.